

1.9.2025

Frågor och svar till Tom Kankkonens föredrag: Den historiska utvecklingen i Mellanöstern.

Fråga: Vilken roll har ekonomin spelat i konflikterna i Mellan Östern - i synnerhet oljan?

Svar: Oljan har inte spelat någon större roll i Israel-konflikten och anses vara av mindre betydelse. Däremot har den spelat en betydande roll i Irak krigen d.v.s. Saddam Husseins invasion av Kuwait. USA's intresse är inte lika stort som tidigare eftersom de har egna betydande oljefyndigheter. För Iran gäller oljetransporterna genom Persiska viken som det största incitamentet.

Fråga: Hur skulle Mellanöstern se ut om religion inte fanns - d.v.s. att krigen skulle bero endast på religiösa konflikter.

Svar: Det finns många orsaker till konflikter - politiska, ekonomiska, kulturella, geografiska, etniska, språkliga och naturligtvis religiösa. Mellanöstern skulle knappast se annorlunda ut, även om religiösa konflikter inte skulle finnas. T.e.x. Irak och Iran hade en religiös komponent, men samtidigt var det en matkamp och ännu ett av Saddams galna krig.

Fråga: Om Finland erkänner Palestina, vad erkänner vi då?

Svar: Jordan-flodens västbank och Gaza, definierat via FN:s delningsplan från 1947, samt Palestinska myndigheten, ledd av Mahmoud Abbas.

Västbanken tillfaller efter 1947 de facto Jordanien, som dock slutgiltigt avstår alla anspråk på området år 1988. Israel ockuperar Västbanken sedan sexdagarskriget 1967, med palestinskt självstyre i vissa områden. Israelisk bosättning på västbanken är i ständig tillökning sedan den inleddes 1968.

Fråga : Hur var det väldiga Osmanska Riket administrerat ?

Svar: Uppbyggandet skedde med hård hand genom erövringar, varpå följde tvångsrekryteringar och skatteindrivning. Men intensiteten varierade och tvånget tilltog mot slutet t.e.x. med en slags värnplikt. Senare grundades Kalifat som administrerades av kalifer som var direkt ansvariga till kalifen i Istanbul. Kalifen är en religiös ledare som leder den muslimska umman, sultanen var också kalif. När de turkiska nationalisterna avskaffade sultanstyret fanns det en kort tid där kalifatet fanns kvar. I historien för det osmanska riket har det funnits flera muslimska kalifat och kalifer, men den regionala osmanska administrationen styrdes inte av kalifer utan av en slags landsherrar, wali. Ordet finns kvar i dagens turkiska som landshövding. Sultanen styrde riket som sultan, kalifen var för religiösa funktioner och man försökte utnyttja kalifatet för "politiska" syften tex för att mobilisera muslimer i krig. Tex under alliansen med kejsardömet Tyskland i första världskriget. Men i det här skedet sågs inte kalifen som en ledare för alla muslimer, och muslimer som allierat sig med Frankrike och Stor-Britannien hävdade att osmanerna under historiens lopp hade tagit över kalifens roll på ett icke legitimt sätt. I det Osmanska riket fanns det både kristna och judar, vilka hade det ganska bra om de höll sig till sitt. Annars kunde det gå mycket illa, som för armenierna som hade goda förbindelser med Ryssland som var fiende till Osmanerna.. Detta ledde till ett stort blodbad. Kurder och greker råkade också i svårigheter.

Fråga: Varför misslyckades den "Pan Arabiska rörelsen" under Nasser ?

Svar: Dessa faktorer spelade en väsentlig roll :

1. Det fattades ett grundläggande förtroende i Pan Arabisk ideologi i de olika arabiska länderna.
2. De enskilda arabiska staterna hade hunnit växa från varandra efter den s.k. koloniala tiden.
3. Många ledare i olika arabländerna hade sist och slutligen ett mycket minimalt förtroende för Nasser för att agera som ledare inom arabvärlden.

Fråga: Hur skulle dagens situation se ut om inte religionen skulle utgöra skiljelinjer?

Svar: Skiljelinjer finns även mellan grupper som har samma religion. Det är sannolikt att skiljelinjer skulle finnas oberoende av nuvarande religioner.

Fråga: Balfour Deklarationen från år 1917 gällde en plan för grundandet av ett hem för judar och för araber i det brittiska protektoratet Palestina. Det motsvarar sionismens mål. Theodor Herzl, sionismens fader, framförde sina tankar om ett hem för judar på den första sionism-kongressen i Basel år 1897. Vad vet man om sionismens ursprung och betydelse för skapandet av Israel.

Svar: För judarna är de bibliska berättelserna centrala. Det är därför sannolikt att drömmen om ett judiskt hem alltid har gällt området i Palestina.

Fråga: PLO var tidigare en central aktör i Palestinakonflikten. Vart försvann PLO?

Svar: Yasser Arafat verkade inom organisationen PLO. Al Fatah var den största organisationen inom PLO och den utvecklades efter Oslo avtalet år 1993 i praktiken till det dominerande palestinska partiet. Hamas är sunnitiskt och sägs ha sina rötter i det muslimska brödraskapet. Hamas är separat från Hizbollah i Libanon som är en shiitisk milis och ett politiskt parti.

Fråga: I Israel bor det upp till två miljoner araber/palestinier. Dessutom pendlar ett stort antal araber över gränsen till sin arbetsplats. Vilken är deras roll i pusslet.

Svar: De som bor i Israel är israeliska medborgare, med rösträtt. I Knesset finns det även arabiska partier. Pendlarna accepteras då de utgör billig arbetskraft. Pendlarna har haft det jobbigt på senaste tid.

Fråga: Varken Israel eller Ryssland kritiserar varandra, trots blodiga konflikter i Gaza respektive Ukraina. Varför?

Svar: Dels tjänar de båda konflikterna respektive stats syften genom att främja uppmärksamhet från den egna konflikten, dels finns det i Israel ett mycket stort antal judar som har emigrerat från Ryssland, vilket gör att de hyser sympatier för Ryssland.

Fråga: Vem är egentligen palestinier? Hur skiljer de sig från andra araber. Har palestinerna någonsin haft en egen stat?

Svar: Palestinierna har aldrig haft en egen stat. Judarna var i minoritet i området ända fram till 1948. Araberna i olika delar av mellanöstern har anmärkningsvärt olika seder och bruk.

De araber som bor eller har flytt eller flyttats från området upplever sig som palestinier. Under osmanska tiden beskrevs alla som bodde i det här området som palestinier. Den palestinska identiteten började stärkas som en del av nationalismen under 1800-talet.

Fråga: Det framhålls ofta att judarna är lite fiffigare än andra. Vad beror det på? Det sägs att flertalet judiska män redan för 1000 år sedan kunde läsa.

Svar: Känner inte till detta. En orsak kan vara att de har sammansvetsats som ett svar på att de alltid har varit förtryckta. Men också andra folk kan finna perioder då de varit speciellt lyskraftiga. Tex. var araberna för några århundraden sedan mycket framgångsrika inom vetenskaperna.

Kommentar: Sionismen var säkerligen en följd av århundraden av förföljelse och inte minst av pogromerna i Ryssland och övriga delar av Östeuropa. I väst hade man säkerligen dåligt samvete då man redan före kriget visste om judeförföljelsen i Tyskland, men inte agerade tillräckligt mot det. Dessutom ville Storbritannien bli av med sitt förvaltningskap av Palestina.

Anekdot: Gud blev tillfrågad om olika konflikter i Europa och gav svar om när konflikterna tar slut. Någon frågade när Israel-Palestina-konflikten tar slut, varpå Gud svarade: Inte under min livstid.